

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 24. marca 1886.

Obseg: Za konjerejce. — Nekaj besed o reji prešičev. — Kakoršna setev, takošna pletev — Rastlinsko življenje. — Gospodarske izkušnje. — 72. odborova seja „Matice Slovenske“ dné 17. marcija. — Zemlje- in narodo-pisni obrazi. — Govor poslanca dr. Poklukarja o peticiji kranjskega obrtnega društva gledé obrtnega delovanja v prisilni delalnici. (Konec.) — Iz državnega zbora. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Za konjerejce.

C. kr. deželna vlada razglasuje z dopisom od 14. marca t. l. št. 2434 naredbo c. k. poljedelskega ministerstva od dne 28. februarija t. l. št. 2756 s sledečo vsebino:

Večkrat izraženo željo, da bi c. k. erar potrebne konje za vojno kupoval neposredno od kmetovalcev, koji izrejajo sposobne konje, so dotične oblasti spoznale kot opravičeno.

Dobro sredstvo, neposredni nakup konj pospeševati, so semnji za mlade, za vojno sposobne konje (Remonten-Märkte), kateri se bodo s časom vpeljali. Da se taki semnji povoljno obnesejo, treba je poprej posebnih priprav.

Zaradi tega je ukrenilo c. kr. ministerstvo za poljedelstvo po dogovoru s c. k. vojnim ministerstvom naredbo, da se bodo kupovali vsako leto o prilikipremiranja konj za vojno sposobni mladi konji, „remonte“ imenovani; za nakup remont pooblaščen je poveljnik dotične žebčarske postaje.

Takošen nakup remont vršil se bode pri letošnjem premiranju konj potom poveljništva žebčarske postaje po tem-le načinu:

kupovali se bodo pri imenovanem premiranju navadni konji za ježo kavalerije in artilerije ter vprežni konji za artilerijo; nadalje remonte za remontno postajo v Pibru in konji za ježo po viši ceni, to je, konji za oficirje.

Pri nakupu so merodajne določbe dotičnih vojaških službenih knjig (Pferdewesen des k. k. Heeres. I. Theil.).

V prvi vrsti gledalo se bode na nakup remont za ježo ter se bodo kupovali izjemoma tudi polpetoletni konji.

Remonte za kavalerijo, koje se imajo oddati takoj dotičnim polkom, ravno tako remonte za ježo pri artileriji ne smejo biti manj stare kot 4 leta; vprežni konji za artilerijo pa ne pod 4½, le če so iz kakega kobilarstva, smejo biti le 4 leta stari.

Konji, določeni za remontno postajo v Pibru, morajo biti vsaj tri leta stari.

Povprečna cena pri nakupu remont leta 1886 bode ta-le:

275 gold. za navadnega konja za ježo podčastnikom artilerije in kavalerije sploh;

325 gold. za konja za ježo oficirjem pri kavaleriji in artileriji;

350 gold. za vprežnega konja pri artileriji;

250 gold. za konja določenega remontni postaji v Pibru.

Nekaj besed o reji prešičev.

V navadnem življenju svinje brez nesnage niti misliti ne morejo, dostikrat brez vzrokov. Svinja sama ob sebi je prav snagoljubna žival ter dostikrat to tudi pokaže; le človek je tisti, kateri svinji stori nemogoče, osnažiti in očediti se, torej so ljudje sami zakrivili, da jim svinja ob enem pomeni nesnažnost.

Resnično sicer je, da se svinje in njeni sorodniki rade valjajo po kalužah in se ondi zagrezavajo. Vendar to zato delajo, ker se ob vročini razhladiti hočejo. Lastnega svojega ležišča ne ognjusijo kmalu, ampak je snažno ohranijo, dokler le mogoče. Sploh pa svinja ob snagi najbolje prospeva in je zanemarjene in vsled nesnage zbolele svinje najtežje zopet popraviti in ozdraviti. Skrbeti je zavoljo tega vselej za izdatno steljo, kar je večkrat ponoviti, zlasti po zimi je treba debelo nastilati, da imajo svinje zadosti toplo. Tudi mir svinje kaj močno ljubijo.

Svinje prištevamo živalim, katere vse žró. Vendar napačno bi bilo misliti, da je sedaj za svinje vse prav in dobro, karkoli se jim dá od odpadkov v kuhinji, dvorišči ali skednji — Največkrat se napačno dela, kedar se jim piti daje: pomije, primake, časih tudi žajfnica in druge podobne tekočine spravljajo vkup in dajejo svinjam, ki vsled tega zbolijo. Ljudje mislijo: svinja je, in za svinjo uže velja. Korita so tudi malokedaj snažna in dostikrat jako nepraktična, da svinje v njih stojé ali se valjajo in hrano razdevljejo in onesnažujejo.

Cas krmljenja bodi določen in se ga je vselej trdno držati. Polaga se najmanje po večkrat. Natančnost in red stori mnogo, da svinje dobro rastejo in zdrave ostanejo.

Na prostem zraku sprehoditi se, to svinjam mnogo koristi. Po leti se izganjajo na pašo, ker tako njih vzdrževanje menje stane. Pokončajo mnogo mrčesja, ogrcev. V bukov in želodov žir moramo svinje ugnati kjer in kedar le mogoče. Močno se udebelije in posestnika to malo stane. Jako dobro je, če se morejo svinje vsaki dan v kaki vodi skopati.

Svinjaki imajo dostikrat premajhne hleve, ker so posamezni oddelki ali prostori pretesni, kar je neprilичno plemenskim svinjam, ker mladi prasici lahko škodo trpijo v pretesnih hlevih.

K merjascu naj prasice tako spravljajo, da ne bodo te storile, kedar je hladni letni čas; torej kaže prasico oplemeniti dati meseca marca ali oktobra. Ako pa so prasici vsakako že skotili se ob hladnih mesecih, tedaj je pa treba skrbeti za tople hleve; časih si pomagajo tako, da praseta v kravji hlev denejo.

Paziti je na mladiče, da se jim kaj žalega ne zgodi. Svinja, ki lastne mladiče žre, se ima odpraviti brez usmiljenja. Za pleme naj se odbirajo najlepša praseta spomladna. Mlade mrjasce moramo precej od matere djati, ko so 3 do 4 mesece stari. Več svinj ne kaže imeti, kakor jih moremo dobro prerediti. Stradajoč svinjak ni kaj prida. Za uspešno rejo prešičev moramo si najpoprej priskrbeti dobro pleme. Staro deželsko pleme, čegar svinje so na dolgih nogah kakor nasajene, naj bi se izpodrinilo z boljšim, čeravno so nekaterim čez vse. V resnici pa so prav nemirne živali, se dajo težko spitati ter slabo izkoristijo položeno jim hrano. Da bi kaj posebno koristile, o tem še govor biti ne more.

Za pitanje se naj ne odbirajo stare živali, ampak kolikor mogoče le bolj mlade, kajti te se pitajo hitreje in dajejo tedaj večjo korist. Najbolj priporočila vredna so nekatera angleška svinjska plemena, katerih svinje hitro in rano dorastejo.

Kakoršna setev, takošna pletev.

Spisal K. Rambousek.

Kakoršna setev, takošna pletev! Resničen pregovor, ki ga našim kmetovalcem nikdar ne moremo dovolj živo v spomin poklicati. Naj mi bode toraj dovoljeno, zopet nekaj vrstic o tem spisati, ker ravno sedaj zopet se pripravlja kmetovalec na jaro setev, v nadi, da mu zrnje bogato obrodi.

Nikakor ne zadostuje, da kmetovalec njivo dobro pognoji in obdela in potem dobrotljivo naravo pusti skrbeti za vse drugo; ne, on zamore k dobrem vspehu še mnogo storiti, in to mora.

Pred vsem je treba k obili žetvi dobrega semena in pa premenjave semena ob določenem času. To obojno žalibog naši kmetovalci še veliko premalo vejo ceniti. Jaz pa ne menim tukaj množico vsejanega semena, nasprotno, vsaj pri nas kmetje dostikrat še preveč semena vsejejo, katero deloma ne skali ali pa njivo tako gosto zaraste, da žito niti dobro rasti ne more; jaz imam tu v prvi vrsti pred očmi kakovost, t. j. dobroto semena. Naši kmetovalci pripravijo si seme sami, in sicer iz lastnega pridelka, in kakošen je ta, vsak sam vé. Naše domače žito je le toliko očiščeno, da so pleve od zrna ločene, vsa druga nesnaga, kakor plevelna zrna, mala, zlomljena, nedozorena zrna ostanejo pa še vedno v semenu. Da po tacem semenu ni misliti na dober pridelek, mora vsak sprevideti, niti ni treba, da bi bil kmetovalec, kajti plevel dá plevel in majhna nedozorena zrna sicer kalijo, a ne dajo nikdar lepih klasov z lepim zrnjem. Na vse to

se nikdar ne misli, če je potem njiva polna plevela ali pa vsled slabega zrnja redko zarastena, vzrok je zemlja, slabo vreme itd. le kmetovalec sam ni nikdar uzrok.

Ako bi vsak kmetovalec, naj ima veliko ali malo polj, rabil le dobro seme, katero je kupiti od poštenih in zanesljivih pridelovalcev semena, potem bi gotovo ne tožil toliko o slabih letinah in zraven tega imel bi njive brez plevela in pridelek, katerega bi zamogel po najvišji ceni prodati. Žalibog pa večina naših kmetovalcev ne gleda na žetev, ampak le misli, kako bi zamogla pri setvi par krajcarjev prihraniti. Tako pride, da sejejo ceno in slabo seme ter se ne morejo odločiti, da bi nekoliko globokeje v žep segnili ter kupili boljšega in čistejšega semena.

V semenu niso skrite le osnovne oblike prihodnje rastline, ampak skrbna mati narava skrbela je tudi za primerno hrano, da mlade rastlinice kedar pridejo na svet, ne trpijo pomankanja. Če seme vsled svoje zvunanje oblike kaže, da ni popolno, ali pa če je celo strto, potem ni v njem dovolj prve hrane za mlado rastlinico. Iz vsih teh vzrokov, naj bi kmetovalci vendar enkrat pričeli rabiti popolnem čisto, in skoz enako ter popolno razvito seme, nikdar pa ne vsled skoposti ceno in slabo seme, ker tu je hranjenje na napačnem mestu in ob enem neodpustljiva in kaznjiva malomarnost.

Nikdar ne moremo dovolj priporočati setve najboljšega in ob enem suhega semena. Zato je važno, določiti semenovo kmetijsko vrednost, težo zrna in kaljivost.

Zrnovo težo določimo s tehtanjem, n. pr. ako stehtamo 100 zrnjev; 100 zrnjev rži tehta $1\frac{1}{2}$ do 4 grame, 100 zrnjev pšenice pa $2\frac{1}{2}$ do 4 grame.

Kaljivost določimo s pomočjo posebnih priprav. Vzememo n. pr. 100 zrnjev, katere denemo med vedno vlažni papir; kolikor več zrnjev okali, toliko boljše je seme.

Najboljše nam določijo vrednost semena v ta namen ustanovljene kontrolne postaje. Žalibog, da nobeden kmetovalec ne zahteva semena, ki je bilo na tacem zavodu pregledano, in od tod pride slaba žetev in pa cele njive predenice, katera vničuje tako zelo deteljo, da v nekaterih krajih detelje niti več sejati ne zamorejo.

Rastlinsko življenje.

(Dalje.)

3. Stvorjenje snovi v rastlinskem telesu.

Rastlina s svojo življensko močjo ni v stanu stvoriti ne prvine vode, ne prvine gorljivih snovi in ravno tako ne sostavine pepela. Vse te prvine dobi rastlina od zunaj kot rastlinski živež. Dobiva jih iz zraka in iz zemlje. S pomočjo življenske rastlinine moči, s pomočjo živeža, svetlobe in toplote napravlja rastlina iz povžitih prvin one obstojne dele, katere sestavljajo rastlinsko telo.

Pot, po kateri hodi redilna snov v rastlini od časa zavžitka do končne porabe, gre vedno skozi zaprto stanično mrenico, na kateri ni viditi pri najmočnejim povečanju s povečevalnim steklom niti najmanjše luknjice. To prikazen imenujemo pronicanje (difuzija) in goditi se zamore le vsled stánici in njeni vsebini lastni sostavi.